

بررسی رابطه کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و معیارهای ارزیابی عملکرد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

زهره حاجیها *

محدثه خراط زاده **

امیر رسایان ***

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۲/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۹/۱۳

چکیده

وجود ابزارهای نوین و اثربخش حسابداری مدیریت، مدیران را در دستیابی بهتر به اهداف شرکت یاری می‌کند که در رأس این اهداف، افزودن ثروت سهامداران و ارزش شرکت است. دستیابی به این اهداف از طریق بازارهای سرمایه مورد سنجش قرار دارد. بر این اساس در این پژوهش رابطه شاخص‌های خلق ارزش شامل ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار و سود باقیمانده و کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران آزمون شده است. روش پژوهش از نوع توصیفی-میدانی است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میان ارزش افزوده بازار و استفاده از نوآوری‌های حسابداری مدیریت مطرح شده در این پژوهش رابطه معناداری وجود دارد، حال آنکه چنین رابطه‌ای میان استفاده

* دانشیار حسابداری، گروه حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Email: drzhajiha@gmail.com

** کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، واحد الکترونیک، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*** کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

از نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش‌افزوده اقتصادی و سود باقیمانده وجود ندارد. این یافته نشان می‌دهد بازار سرمایه بهتر از سایر رویکردهای خلق ارزش قادر به درک ارزش ایجاد شده توسط نوآوری‌های حسابداری مدیریت در شرکت است.

واژه‌های کلیدی: نوآوری‌های حسابداری مدیریت، ارزش‌افزوده اقتصادی، ارزش‌افزوده بازار، سود باقیمانده.

۱- مقدمه

امروزه شرکت‌ها در محیط رقابت شدید تجاری به‌وسیله نوآوری‌ها موقعیت خود را مدیریت و پشتیبانی می‌کنند. در نتیجه نوآوری در سیستم حسابداری مدیریت یک ضرورت تعیین کننده در اداره سازمان‌های مدرن است (کیو ینثو^۱، ۲۰۱۱). با توجه به پیشرفت‌های روزافزون در کلیه علوم در حسابداری مدیریت نیز پیشرفت‌های زیادی حاصل گردیده که شامل ظهور ابزارهای نوینی در آن می‌شود.

جانسون و کاپلن^۲ (۱۹۸۷) بیان می‌کنند که "نوآوری‌هایی مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت، مدیریت بر مبنای فعالیت، کارت ارزیابی متوازن، تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش و سیستم ارزش‌افزوده اقتصادی توسط سازمان‌ها برای افزایش کیفیت اطلاعات و مدیریت مطرح شده‌اند" (به نقل از کیو ینثو، ۲۰۱۱). به این مفهوم حسابداری مدیریت به عنوان یک ایده نو توسط شرکت‌ها، پذیرفته شده و به عنوان ضمانت تدوین قوانین برای سیستم اطلاعات مالی و غیرمالی بکار می‌رود و رهبران را در تصمیم‌گیری برای تأمین اهداف شرکت یاری می‌نماید (فاستر و داتر^۳، ۲۰۰۰). تعاریف متعددی از نوآوری را می‌توان در مطالعات ادبیات سازمانی یافت. یک تعریف از نوآوری آن را به عنوان نخستین استفاده از دانش جدید می‌بیند، درحالی‌که در تعریف دیگری، نوآوری به عنوان یک عامل جدید در رابطه با یک سازمان معین شناخته می‌شود. دو مورد از جنبه‌های اصلی تعاریف نوآوری، مربوط به جدید بودن و ارتباط آن با ابتکار است (سن فورد^۴، ۲۰۰۷).

حسابداری مدیریت باید به کمک ابزارهای موجود، اطلاعات دقیق‌تر و وسیع‌تری را به مدیران به منظور تصمیم‌گیری‌های مختلف ارائه کند. وجود چنین ابزارهای نوین و اثربخش حسابداری مدیریت، مدیران را در دستیابی بهتر و بهینه‌تر به اهداف شرکت یاری می‌کند که

1 Quynhthu

2 Johnson & Kaplan

3 Foster & Datar

4 Sanford

رأس این اهداف، افزودن ثروت سهامداران و ارزش شرکت است (خدامی پور و طالبی، ۱۳۸۹). نگرش جدید به ابزارهای حسابداری مدیریت به عنوان کاربرد نوآوری‌ها، شرکت را در خلق ارزش بیشتر برای ذینفعان یاری می‌کند. استفاده از ابزارهای حسابداری مدیریت اطلاعاتی دقیق و مربوط را ارائه می‌دهد که منجر به تصمیم‌گیری‌های مؤثر و دقیق‌تر توسط مدیران می‌شود. تصمیماتی که هریک می‌تواند بر عملکرد سازمان تأثیر گذارند. این پژوهش به بررسی تأثیر به‌کارگیری نوآوری‌های حسابداری مدیریت در ایجاد ارزش برای ذینفعان در شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. در این پژوهش معیارهای خلق ارزش شامل ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار و سود باقیمانده و نوآوری‌های حسابداری مدیریت کاربرد هزینه یابی بر مبنای فعالیت، مدیریت بر مبنای فعالیت، هزینه یابی بر مبنای هدف، کارت ارزیابی متوازن، هزینه یابی استاندارد، هزینه یابی کیفیت و هزینه یابی کایزن است.

ارزش افزوده اقتصادی، ارزش اقتصادی یک کسب و کار بعد از در نظر گرفتن کل هزینه سرمایه می‌باشد. در محاسبه ارزش افزوده اقتصادی علاوه بر هزینه بدهی، هزینه سهام عادی نیز وارد می‌شود. بنابراین ارزش افزوده اقتصادی زمانی ایجاد می‌شود که نرخ بازده سرمایه‌گذاری بیشتر از هزینه سرمایه باشد (استوارت^۱، ۱۹۹۱). آنچه در این معیار اهمیت دارد این است که شرکت بتواند بازدهی بیش از هزینه سرمایه منابع مالی خود به دست آورد (شیندر و مک داول^۲، ۱۹۹۹). از نقطه نظر سرمایه گذاران، ارزش افزوده بازار بهترین سنجش نهایی درباره عملکرد یک شرکت می‌باشد. ارزش افزوده بازار یک معیار انباشته جهت عملکرد شرکت است و یکی از شاخص‌های بازار برای ارزش ایجاد شده می‌باشد (پناهیان، ۲۰۰۳). اگر ارزش بازار کل یک شرکت بیشتر از مقدار سرمایه سرمایه‌گذاری شده در آن باشد، آن شرکت برای تولید ارزش سهامداران تلاش کرده و اگر مورد برعکس باشد، ارزش بازار از سرمایه بکار گرفته شده کمتر می‌شود، در واقع شرکت ارزش سهامداران را از بین برده است. ارزش افزوده بازار متأثر از عملکرد یک سال شرکت نمی‌باشد، بلکه متأثر از عملکرد سال‌های آتی شرکت است (ودیعی و رضوی راد، ۱۳۸۷). سود باقیمانده عبارت است از سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات منهای هزینه سرمایه. برای محاسبه سود خالص پس از کسر مالیات اثر ثبت‌های غیر نقدی حسابداری حذف و صرفه‌جویی مالیاتی ناشی از هزینه‌های تأمین مالی از سود کسر گردیده است (وکیلان و همکاران، ۱۳۸۸). مهم‌ترین کاربرد سود باقیمانده در محاسبه ارزش شرکت می‌باشد

1 Stewart

2 Shinder&McDowell

(هیگینر^۱، ۲۰۰۸). از این رو در این پژوهش به بررسی رابطه نوآوری‌های حسابداری مدیریت و معیارهای اقتصادی عملکرد شرکت از نگاه بازار سرمایه در شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار ایران پرداخته شده است.

این پژوهش از این نظر که ابزارهای حسابداری مدیریت را به عنوان نوآوری آزمون می‌کند و همچنین نقش آن‌ها را در خلق ارزش از منظر بازار سرمایه در نظر می‌گیرد، پژوهشی نو می‌باشد و تاکنون در سطح شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران آزمون نشده است. در ادامه مقاله سایر بخش‌ها به این صورت سازمان‌دهی و ارائه خواهد شد: ابتدا بخش مبانی نظری و پیشینه پژوهش و متغیرهای پژوهش و شیوه اندازه‌گیری آن‌ها آمده است. سپس جامعه و نمونه آماری و نحوه گردآوری اطلاعات، فرضیه‌های پژوهش، و یافته‌های پژوهش، نتیجه‌گیری و پیشنهادها و در انتهای مقاله نیز محدودیت‌های پژوهش ارائه شده است.

۲- مبانی نظری پژوهش

بر اساس مدل سینک و تاتل^۲ (۱۹۸۹) عملکرد یک سازمان حاصل روابط پیچیده بین هفت شاخص عملکرد شامل: اثربخشی، کارایی، کیفیت، بهره‌وری، کیفیت زندگی کاری، نوآوری و سودآوری است. اگرچه نسبت به زمان ارائه این مدل تغییرات بسیاری در صنعت رخ داده ولی همچنان این هفت شاخص از اهمیت بسیاری در عملکرد سازمان برخوردار است. بر اساس این مدل، نوآوری یکی از اجزای کلیدی برای بهبود عملکرد است. همچنین بر اساس مدل "نتایج و تعیین‌کننده‌ها"^۳ دو نوع شاخص عملکرد پایه در هر سازمان وجود دارد. شاخص‌هایی که به نتایج مربوط می‌شوند شامل عملکرد مالی و رقابت و آن‌هایی که بر تعیین‌کننده‌های نتایج تمرکز دارند: شامل کیفیت، قابلیت انعطاف، به‌کارگیری منابع و نوآوری. بر این اساس نوآوری‌ها از جمله نوآوری‌های حسابداری مدیریت می‌تواند یک عامل تأثیرگذار بر تعیین‌کنندگان نتایج عملکرد باشد. از این رو، نوآوری یک عنصر تنیده در همه بخش‌های سازمانی از جمله حسابداری است. پژوهش‌های جدید نشان می‌دهد که مهم‌ترین حوزه درگیر با نوآوری، در حسابداری، نوآوری‌های حسابداری مدیریت است (خواجوی و ناظمی^۴، ۲۰۰۶). شرکت‌های باکلاس جهانی باید از جدیدترین و مدرن‌ترین فن‌ها در تولید استفاده نمایند. انعطاف‌پذیری در تولید، فن‌آوری پیشرفته اطلاعاتی، برنامه‌ریزی و کنترل، نوآوری‌های تولید، ساختار سازمانی، کنترل‌های مالی، بهینه

1 Higgins

2 Sink & Tatel

3 Results & Determines Model

4 Khajavi & Nazemi

کاوی، برنامه‌های بلندمدت استراتژیک، مدیریت کیفیت جامع و مشارکت فعال نیروی انسانی در عملیات و فرایندهای تجاری از مشخصه‌های این گونه شرکت‌ها است. سایر شرکت‌ها نیز باید خود را به استانداردهای جهانی و رقبای خود نزدیک نمایند و گرنه در رقابت برای بقا از بازار حذف خواهند شد. از این‌رو این سیستم‌ها نیازمند نوآوری‌های اطلاعاتی هستند و مهم‌ترین سیستم تأمین‌کننده اطلاعات مالی سیستم حسابداری مدیریت است (همان منبع). جانسون و کاپلان^۱ (۱۹۸۷) می‌گویند که "نوآوری‌هایی مانند هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت، مدیریت بر مبنای فعالیت، کارت ارزیابی متوازن، تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش و ارزش افزوده اقتصادی توسط سازمان‌ها برای افزایش کیفیت اطلاعات و مدیریت مطرح شده‌اند. به عنوان مثال سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت که پدیده‌ای نوین است و تفکر بهایی سنتی را به شدت دگرگون نموده است یکی از نوآوری‌های سیستم حسابداری مدیریت است (همت فر، ۱۳۹۱). آمورس - سالوادو و همکاران^۲ (۲۰۱۵) معتقدند که نوآوری‌های حسابداری مدیریت زیست‌محیطی منجر به عملکرد پایدار و پویای شرکت می‌گردد. از این‌رو این نوآوری‌ها بهتر می‌تواند باعث پیشبرد اهداف بلندمدت و بیانیه مأموریت سازمان گردد. همچنین به عقیده اورلی و همکاران^۳ (۲۰۱۶) به کارگیری نوآوری‌های حسابداری مدیریت یکی از ابزارها و روش‌های اصلاحات اقتصادی است و موجب به ثمر نشستن نتایج اصلاحات در شرکت‌های عمومی می‌گردد.

نوآوری‌های حسابداری مدیریت می‌توانند به عنوان اصل کلی و اجرایی شناخته شوند. بنابراین به شرکت فرصت می‌دهد تا فرآیند خلاقیت را به عنوان یک نوآوری و محرک یک ایده، انتخاب، اشاعه و استنباط و طرح‌ریزی نماید (چن هال^۴، ۲۰۰۵). از سوی دیگر به اعتقاد سن فورد^۵ (۲۰۰۷) دو جنبه اصلی تعاریف نوآوری، جدید بودن و ارتباط آن با ابتکار است.

در نتیجه بکارگیری نوآوری‌های حسابداری مدیریت در سیستم حسابداری یک سازمان می‌تواند بر نتایج عملکرد سازمان تأثیرگذار باشد (به نقل از کریمی، ۱۳۸۵). این نوآوری‌ها می‌توانند بر نتایج سازمان آشکارا تأثیرگذارند و آن‌ها را بهبود دهند. به این دلیل در پژوهش حاضر به بررسی رابطه کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و معیارهای ارزیابی عملکرد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است.

1 Johnson & Kaplan

2 Amores-Salvadó et al.

3 Orelli et al.

4 Chenhall

5 Sanford

۳- پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی که مستقیماً به بررسی رابطه نوآوری‌های حسابداری مدیریت و معیارهای عملکرد پرداخته‌اند در خارج و داخل کشور نسبتاً کم هستند، اما برخی پژوهش‌ها مرتبط به شرح زیر مطرح است.

۳-۱- پیشینه خارجی

آمورس - سالوادو و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی نوآوری‌های زیست‌محیطی در سطح شرکت و عملکرد حسابداری مدیریت زیست‌محیطی پرداختند. نتایج نشان داد که نوآوری‌های زیست‌محیطی عملکرد شرکت را افزایش می‌دهد.

چیوامیتا و همکاران^۱ (۲۰۱۴) در پژوهش خود ارزش‌افزوده اقتصادی را یکی از ابزارهای نوآورانه حسابداری مدیریت و مکانیسمی برای حاکمیت شرکتی خوب شرکت معرفی نمودند. نظریه اجتماعی غالب نیز این مکانیسم را یکی از ابزارهای بازار برای حاکمیت شرکتی می‌داند. از این‌رو ارزش‌افزوده اقتصادی باید در تکنیک‌های ارزیابی عملکرد در سیستم حسابداری مدیریت به عنوان یک نوآوری حضور داشته باشد.

هوین و همکاران^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی بر یکپارچه‌سازی هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت و ارزش‌افزوده اقتصادی به عنوان یک سیستم یکدست از ارزیابی عملکرد تأکید نمودند و معتقدند این یکپارچه‌سازی باعث از بین رفتن محدودیت هر دو سیستم می‌گردد. این پژوهش نشان داد سیستم ترکیبی جدید به‌طور متوسط ۱۳ درصد عملکرد اقتصادی شرکت و همچنین عملکرد سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت را افزایش می‌دهد.

نوریس و همکاران^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی در قالب یک نظرسنجی میان ۵۸۰ نفر از مدیران ارشد آلمانی به بررسی مشارکت واحد حسابداری مدیریت در بهبود عملکرد شرکت پرداخته‌اند. این پژوهش اول به قصد بررسی عوامل تعیین‌کننده عملکرد واحد حسابداری مدیریت و دوم برای تعیین تأثیر عملکرد واحد حسابداری مدیریت بر عملکرد شرکت، انجام شد. این پژوهش شش عامل که ارتباط مثبتی با کارایی حسابداری مدیریت دارند را شناسایی نمود. عوامل داخلی بیشتری مداری، وجود واحد حسابداری مدیریت بالقوه، اعتماد و همکاری ارتباط قوی‌تری با

1 Chiwamita et al.

2 Huynh et al.

3 Nevries & Others

عملکرد واحد حسابداری مدیریت دارن، در مقایسه با عوامل خارجی بخشندگی داخلی و آزادی برای نقش سازی. یافته‌های پژوهش نشانگر ارتباط مثبت میان عملکرد واحد حسابداری مدیریت و عملکرد شرکت می‌باشد. بر اساس نتایج این پژوهش عملکرد واحد حسابداری مدیریت به ترتیب با کیفیت تصمیم‌گیری مدیران و سازگاری شرکت، مشتری، اثربخشی بازار و عملکرد مالی قوی‌ترین ارتباط را دارد.

دیویس و آلبرایت^۱ (۲۰۰۴) پژوهشی با تأثیر موضوع پیاده‌سازی ارزیابی متوازن بر عملکرد شرکت‌ها در یک بانک آمریکایی انجام داده‌اند. آن‌ها در چهار شعبه از بانک پیاده‌سازی نمودند و پس از دو سال نتایج شاخص‌های این چهار شعبه را با چهار شعبه‌ای که هنوز از روش‌های سنتی برای ارزیابی استفاده می‌کردند استفاده نمودند. آن‌ها دریافتند که بین پیاده‌سازی و بکارگیری ارزیابی متوازن و بهبود عملکرد این شعبه‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

انجمن حسابداران مدیریت آمریکا (۲۰۰۳) در پژوهشی به بررسی کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت در شرکت‌های آمریکایی پرداخته است. شیوه‌های مورد بررسی در قالب چهار گروه شیوه بودجه‌بندی و ارزشیابی، شیوه‌های پشتیبان تصمیم‌گیری، روش‌های کنترل، تحلیل و برنامه‌ریزی و شیوه‌های سنجش و بهبود عملکرد دسته‌بندی شد. براساس این پژوهش، شیوه‌های مقداری، هزینه‌یابی سنتی و بودجه‌بندی عملیاتی پرکاربردترین ابزارها و برنامه‌ریزی آرمانی کم‌کاربردترین روش است. مهم‌ترین مانع استفاده ابزارهای حسابداری مدیریت در شرکت‌های کوچک، فعالیت خاص سازمان و در شرکت‌های بزرگ آمریکایی کمیته مدیریت سازمان است.

آدمس^۲ (۱۹۹۹) نیز در پژوهشی به بررسی کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت توسط مدیران مالی مؤسسات آموزش عالی پرداخت. ابزارهای مورد مطالعه در این پژوهش شامل بودجه‌بندی برنامه‌ای، بودجه‌بندی انعطاف‌پذیر، بودجه‌بندی موقتی، بودجه‌بندی نقدی و روش هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت بود. بر اساس این پژوهش مؤسسات آموزش عالی خصوصی شاخص نسبت به مراکز مشابه عمومی بر کاربرد شیوه‌های حسابداری مدیریت بیشتر تأکید دارند. مراکز آموزش عالی کاربرد شیوه‌های بودجه‌بندی، قیمت‌گذاری، سنجش عملکرد و تأمین منابع مالی از خارج از سازمان را از واحدهای تجاری موفق در اجرای این ابزارها، اقتباس کرده‌اند. شرایط خاص مالی در مؤسسات آموزش عالی تأثیر بسیار اندکی بر کاربرد شیوه‌های حسابداری مدیریت را نشان می‌دهد.

1 Davis & Alberight

2 Adams

۳-۲- پیشینه داخلی

خراط زاده (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی رابطه فرهنگ سازمانی و شاخص‌های مالی (نوین و سنتی) در حضور نوآوری‌های حسابداری مدیریت در شرکت‌های تولیدی بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. به منظور بررسی فرهنگ سازمانی از مدل موژن (۱۹۹۱) استفاده نموده است. بر اساس نتایج این پژوهش رابطه معنی‌داری میان فرهنگ سازمانی و شاخص‌های مالی در حضور نوآوری‌های حسابداری مدیریت وجود ندارد.

اسدی و رضایی (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان تأثیر پیاده‌سازی ارزیابی متوازن بر عملکرد بنگاه به بررسی تأثیر این روش بر عملکرد بنگاه (شرکت صا ایران) از طریق دو فرآیند پیمایشی و بررسی میدانی داده‌های واقعی شرکت طی دوره پنج‌ساله (قبل و بعد از پیاده‌سازی) پرداخته‌اند. در این پژوهش به منظور ارزیابی عملکرد از شاخص ارزش‌افزوده اقتصادی و بازده دارایی‌ها استفاده شده است. براساس یافته‌های پژوهش شاخص‌های مذکور پس از پیاده‌سازی ارزیابی متوازن بهبود یافته‌اند. این بهبود از طریق افزایش در حجم فروش و سود شرکت صورت پذیرفته است.

محمدی الیاسی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به شناسایی عوامل داخلی مؤثر بر عملکرد شرکت‌های نوپا پرداختند. به این منظور چهار متغیر منابع مالی، ظرفیت جذب در سطح فردی، ظرفیت جذب در سطح سازمانی و قابلیت‌های بازاریابی به عنوان متغیرهای مستقل که بیانگر نوآوری‌های سازمانی است و متغیر عملکرد با سه بعد عملکرد مالی، عملکرد بازار و عملکرد مشتری به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این پژوهش نقش متغیرهای مذکور بر عملکرد ۳۰۸ شرکت نوپایی که در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ در شهر تهران ایجاد شده‌اند و با روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه آزمون گردید. نتایج پژوهش نشان می‌دهد متغیرهای چهارگانه فوق، عملکرد شرکت‌های نوپا را پیش‌بینی کرده و بر نوآوری این شرکت‌ها مؤثرند.

دانشفرد و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی نقش پیاده‌سازی کارت امتیاز متوازن در بهبود عملکرد شرکت صنایع مخابرات ایران پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش مجریان و متخصصان پیاده‌سازی ارزیابی متوازن شرکت صنایع مخابرات ایران، مدیران فروش و خدمات پس از فروش، مدیران ارشد، مدیران حسابداری مدیریت و مدیران مالی شرکت‌ها را تشکیل می‌دهند. ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در

شرکت صنایع مخابرات ایران پیاده سازی کارت امتیاز متوازن، به بهبود عملکرد سازمان منجر شده است.

اعتمادی و زارعی (۱۳۸۴) در پژوهشی با بررسی عوامل مؤثر بر لزوم استفاده از روش هزینه یابی بر مبنای هدف و مهندسی ارزش در صنعت خودروسازی نشان دادند که واحد خودرو ساز مورد مطالعه در صورتی که در حفظ جایگاه خود در بازار با دشواری روبه رو شده و افزون بر آن نسبت به سودآوری خود در آینده دچار تردید باشد به ضرورت باید به سمت استفاده از روش های مدیریت هزینه و از جمله هزینه یابی بر مبنای هدف روی آورد.

۴- روش پژوهش

۴-۱- متغیرهای پژوهش و شیوه اندازه گیری آنها

در این پژوهش نوآوری های حسابداری مدیریت به عنوان متغیر مستقل هستند که شاخص های آن به شرح زیر است :

هزینه یابی بر مبنای فعالیت^۱: این رویکرد محرک و عوامل مؤثر در هزینه های غیرمستقیم ساخت محصول، بازاریابی و پشتیبانی را تعریف نموده و براساس آن هزینه ها را به فعالیت های مختلف تخصیص می دهد (رهنمارودپشتی و جلیلی، ۱۳۸۸). امروزه اگر مدیران واحدهای انتفاعی بخواهند محصولی را تولید کنند که در بازارهای جهانی با محصول مشابه خود قابل رقابت باشد و مشتریان را به خود جذب کند، باید نسبت به فعالیت هایی که در ساخت محصولات نقش دارد و از هزینه انجام این گونه فعالیت ها، به موقع آگاه شوند. این آگاهی از راه شناسایی فعالیت ها و تخصیص هزینه ها و فعالیت ها به دست می آید (پور موسی، ۱۳۸۸).

مدیریت بر مبنای فعالیت^۲: به مدیریت فعالیت ها جهت بهبود عملکرد توجه و تمرکز دارد و با کاربست هزینه یابی بر مبنای فعالیت تأثیر تغییرات در تمرین های کار، طراحی تولید و استفاده آن، تقاضای مشتریان از منابع مورد درخواست و عملکرد مالی را تعیین می نماید (رهنما رودپشتی، ۱۳۸۷). سیستم مدیریت بر مبنای فعالیت از این باور سرچشمه می گیرد که محصولات، فعالیت ها را مصرف می کنند و فعالیت ها نیز منابع را مصرف می کنند.

1 Activity Based Costing

2 Activity Based Management

هزینه‌یابی بر مبنای هدف^۱: فرآیند مدیریت استراتژیک هزینه به منظور کاهش مجموع هزینه‌ها در مراحل طراحی و برنامه‌ریزی است (رهنما رودپشتی و جلیلی، ۱۳۸۸). هزینه‌یابی بر مبنای هدف، به عنوان یک ابزار اساسی و کارآمد مدیریت، جهت مدیریت هزینه و کاهش بهای تمام‌شده محصولات، رویکردی همه‌سویه را به مرحله طراحی محصول دارد. در این شیوه، براساس پژوهش‌های بازار، قیمت فروش محصولات، پیش از شروع فرآیندهای تولیدی پیش‌بینی و سپس سعی می‌شود، محصولی با بهای تمام‌شده از پیش تعیین شده، طراحی و تولید گردد، تا بتواند سود مورد نظر مدیریت را تأمین کند و درعین حال، از کیفیت مطلوب و شرایط رقابتی برخوردار باشد به گونه‌ای که رضایت مشتری به شیوه‌ای شایسته جلب شود (اعتمادی و زارعی، ۱۳۸۴).

کارت ارزیابی متوازن^۲: نیاز سازمان‌ها به سازگاری با محیط تجاری پویا و پیچیده امروزی برای ادامه بقا که ناشی از توسعه بازارهای رقابتی است از یک سو و از سوی دیگر فشار مجامع سرمایه‌گذار به مدیران جهت تعیین ارزش و تبیین معیارهای اندازه‌گیری دقیق و شفاف، باعث شد سازمان‌ها سامانه‌های سنتی پاداش و اندازه‌گیری عملکرد را که در دهه قبل به وجود آورده بودند مورد بازنگری قرار دهند و دوباره آن‌ها را بیازمایند که آیا مبنای صحیح و قابل اتکایی برای تصمیم‌گیری بوده‌اند یا خیر؟ در سال ۱۹۹۲ پروفیسور رابرت کاپلان و دیوید نورتون مقاله‌ای منتشر کردند که در آن رویکرد جدیدی برای اندازه‌گیری عملکرد با عنوان ارزیابی متوازن ارائه نمودند و نشان دادند که شرکت‌های موفق برای ارزیابی عملکرد خود فقط به سنجه‌های مالی متکی نیستند، بلکه عملکرد خود را از سه منظر دیگری که شامل مشتری، فرآیندهای داخلی و رشد و یادگیری می‌باشد، نیز مورد ارزیابی قرار می‌دهند.

هزینه‌یابی استاندارد: یک سیستم حسابداری مدیریت است که بر اساس تعداد و ساعاتی که ماشین‌آلات و نیروی کار در یک دوره زمانی معین در اختیار بخش تولید بوده است، هزینه‌ها را به محصولات اختصاص می‌دهد (رهنما رودپشتی و جلیلی، ۱۳۸۸). بر طبق تعاریف ارائه شده در متون اقتصادی استانداردها مبالغ را بر اساس اطلاعات دوره‌های قبل برای پیش‌بینی عناصر، تنظیم دوره فعالیت، تجزیه و تحلیل فعالیت‌ها و تعیین هزینه‌های محصول واحد اقتصادی ارائه می‌دهند. این مبالغ برآوردی به عنوان حداقل هزینه نام‌های گوناگونی مانند هزینه‌های استاندارد، هزینه‌های نرمال، هزینه‌های برآوردی دارند. به طور کلی در حسابداری مدیریت هزینه‌یابی استاندارد یک ابزار ضروری است به خصوص برای شناسایی و تجزیه و تحلیل انحراف از

1 Target Costing

2 Balanced Scorecard

مبالغ تعیین شده به منظور هدایت دوره فعالیت و دوری از رفتارها و عواملی که ممکن است باعث افزایش قیمت محصول گردد (الکساندر^۱، ۲۰۱۰).

هزینه یابی کیفیت^۲ هزینه یابی کیفیت عبارت است از: شناسایی، طبقه بندی و تسهیم صحیح هزینه های مرتبط با کیفیت و ارائه اطلاعات مرتبط، به نحوی که مدیران شرکت را در جهت کنترل و بهبود عملیات آن، راهنمایی کند (بیداقی، ۱۳۸۸). دو نوع هزینه مرتبط با کیفیت وجود دارد:

▪ هزینه قابل اجتناب

▪ هزینه غیر قابل اجتناب

هزینه قابل اجتناب شامل هزینه هایی از قبیل ضایعات، دوباره کاری و معیوبات و هزینه غیر قابل اجتناب شامل هزینه های مرتبط با فعالیت های بهبود کیفیت می باشد (وانگ^۳، ۲۰۱۲).

هزینه یابی کایزن: کایزن واژه ای ژاپنی به معنای بهبود مستمر برای ارتقاء فعالیت های تجاری است و بر کاهش مستمر هزینه های شناسایی شده برای محصولات موجود شرکت تأکید دارد (کوپر، ۱۹۹۵)^۴. از دیدگاه بخش خدمات، هزینه یابی کایزن کاهش هزینه فرآیند خدمات است و به منظور کاهش هزینه و بهبود مستمر، سازمان ها می بایست از روش های هزینه یابی کایزن استفاده نمایند. به عقیده هاوول و ساکورای^۵ (۱۹۹۲) تو سط هزینه یابی کایزن گروه هایی شامل بازاریابی، مهندسی، خرید، تولید و حسابداری برای جایگاه قیمت محصول همکاری می کنند (یزدانی، ۲۰۱۲).

در این پژوهش داشتن هر یک از نوآوری های حسابداری مدیریت با عدد یک و نداشتن آن در شرکت مورد بررسی با عدد صفر نشان داده شده است. تعداد سؤالات ۷ سؤال برای هر تکنیک نوآورانه حسابداری مدیریت بوده و به صورت بلی یا خیر طراحی شده بود. تعداد نوآوری های هر شرکت تعیین گردید و شرکت هایی که بیش از نیمی از نوآوری ها را به کار گرفته بودند به عنوان شرکت های دارای نوآوری حسابداری مدیریت (با عدد ۱ نشان داده شدند) و آن هایی که کمتر از نیمی از این نوآوری ها را در شرکت بکار می بردند شرکت های فاقد نوآوری تعیین شدند (عدد صفر). اطلاعات لازم در مورد کاربرد هر یک از نوآوری های حسابداری مدیریت در شرکت با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه از مدیران مالی شرکت و در قالب چک لیست گردآوری شده است.

1 Alexandrus

2 Quality Costing

3 Wang

4 Coope

5 Howell & Sakurai

معیارهای خلق ارزش نوین در این پژوهش به عنوان متغیرهای وابسته به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

ارزش افزوده اقتصادی^۱: ارزش افزوده اقتصادی، ارزش اقتصادی یک کسب و کار بعد از در نظر گرفتن کل هزینه سرمایه می باشد (هم هزینه بدهی و هم هزینه حقوق صاحبان سهام) (استوارت^۲، ۱۹۹۱) که در این پژوهش از مدل استوارت به شرح زیر استفاده شده است:

$$EVA = (R - C) * Capital \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن:

NOPAT = سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات، Capital = سرمایه، C = هزینه سرمایه، R = نرخ بازده سرمایه

در این معادله نرخ بازده سرمایه از طریق فرمول زیر به دست می آید:

$$R = \frac{NOPAT}{Capital} \quad \text{رابطه (۲)}$$

که در آن:

NOPAT = سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات (سود حسابداری بعد از کسر مالیات + هزینه بهره - صرفه جویی مالیاتی بهره هزینه + هزینه کاهش ارزش سرمایه گذاری + هزینه کاهش ارزش موجودی + هزینه مطالبات مشکوک الوصول + هزینه مزایای پایان خدمت + هزینه های معوق) (حاجیها و احمدی، ۱۳۹۳).

Capital = سرمایه (حقوق صاحبان سهام + بدهی های بهره دار (وام) + ذخیره کاهش ارزش سرمایه گذاری + ذخیره کاهش ارزش موجودی + ذخیره مطالبات مشکوک الوصول + ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان + ذخیره مزایا هزینه های معوق) هزینه سرمایه از فرمول میانگین موزون هزینه سرمایه (WACC) به شرح زیر به دست می آید:

$$C = WACC = W_d \cdot K_d (1 - t) + (W_e \cdot K_e) + (W_s \cdot K_s) \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در آن:

1 Economic Value Added

2 Stewart

W_d = وزن بدهی، K_d = نرخ هزینه بدهی، W_e = وزن سهام عادی جدید، K_e = نرخ هزینه سهام عادی جدید، W_s = وزن سود انباشته، K_s = نرخ هزینه سود انباشته، که هر یک به شرح زیر محاسبه می گردند :

در رابطه (۴):

$$W_d = \frac{\text{بدهی بهره دار}}{\text{جمع منابع}}$$

در رابطه (۵):

$$K_d = \frac{\text{کل هزینه های مالی}}{\text{کل بدهی های بهره دار}}$$

در رابطه (۶):

$$W_e = \frac{\text{ارزش بازار سهام عادی جدید}}{\text{جمع منابع}}$$

در رابطه (۷):

$$K_e = \frac{D_0 + g}{P_0 (1 - f)}$$

D_0 = سود سهام در سال مورد نظر، g = نرخ رشد سود تقسیمی هر سهم (نرخ رشد چندگانه)، P_0 = قیمت هر سهم عادی، f = هزینه انتشار سهام به درصد: در خصوص هزینه های انتشار سهام از نرخ ثابت ۱ درصد بنا به استدلال پژوهش مهرانی و رسایان استفاده می شود (مهرانی و رسایان، ۱۳۸۸).

در رابطه (۸):

$$W_s = \frac{\text{سود انباشته}}{\text{جمع منابع}}$$

در رابطه (۹):

$$K_s = \frac{D_0 + g}{P_0}$$

ارزش افزوده بازار^۱: مقیاسی برای عملکرد خارجی است و ارزیابی عملکرد شرکت از طرف بازار برحسب مقایسه ارزش بازار بدهی و ارزش بازار سهام با سرمایه، سرمایه گذاری شده در

1 Market Value Added

شرکت (رهنمارود پشستی، ۱۳۸۷؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۴). مدل محاسباتی MVA به شرح زیر است (دیوت و هال^۱، ۲۰۰۴).
در رابطه (۱۰):

$MVA = \text{حقوق صاحبان سهام} - \text{ارزش بازار سهام}$

سود باقیمانده^۲: عبارت است از سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات منهای هزینه سرمایه. برای محاسبه سود خالص پس از کسر مالیات اثر ثبت‌های غیر نقدی حسابداری حذف و صرفه‌جویی مالیاتی ناشی از هزینه‌های تأمین مالی از سود کسر گردیده است (وکیلان و همکاران، ۱۳۸۸).

در رابطه (۱۱):

$$RI = NOPAT - (CapChg)$$

NOPAT = سود خالص عملیاتی پس از کسر مالیات

CapChg = هزینه سرمایه

هزینه سرمایه نیز مشابه روش تشریح شده در بخش ارزش‌افزوده اقتصادی محاسبه می‌گردد.

۴-۲- جامعه و نمونه آماری و نحوه گردآوری اطلاعات

جامعه پژوهش شامل شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. دلیل انتخاب این جامعه دسترسی به اطلاعات و گزارشگری مالی این شرکت‌ها و همچنین امکان وجود و استقرار نوآوری‌های حسابداری مدیریت در شرکت‌های تولیدی است. داده‌های این پژوهش از دو طریق گردآوری شده است. یکی صورت‌های مالی و دیگری پرسشنامه و مصاحبه که برای گردآوری اطلاعات مربوط به نوآوری‌های حسابداری مدیریت مورد استفاده قرار گرفته است. در این پژوهش نمونه‌گیری به روش تصادفی صورت گرفته و شرکت‌های نمونه می‌بایست:

- ۱- دارای داده‌های لازم جهت محاسبه شاخص‌های مالی مورد بررسی این پژوهش باشد.
- ۲- سال مالی آن‌ها پایان اسفند هر سال باشد.
- ۳- طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۶ جزء شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران باشند.
- ۴- تغییر سال مالی نداشته باشند.

1 Dewt & Hall

2 Residual Income

۵- دارای حداقل یک تکنیک نوآورانه حسابداری مدیریت مورد اشاره در پژوهش حاضر باشند.

تعداد نمونه انتخابی شامل ۱۰۵ شرکت بود که پرسشنامه پژوهش برای آن‌ها ارسال گردید. از میان پرسشنامه‌های ارسالی تعداد ۷۳ پرسشنامه برگردانده شد. این پرسشنامه برای مدیران مالی شرکت‌های نمونه درباره وجود یا عدم وجود هر یک از نوآوری‌های حسابداری مدیریت در شرکت آن‌ها توسط پژوهشگران ارائه شد. در این پژوهش داشتن هر یک از نوآوری‌های حسابداری مدیریت با عدد یک و نداشتن آن در شرکت مورد بررسی با عدد صفر نشان داده شده است. از این رو به مجموع امتیازات هر شرکت در مورد کاربرد هر نوآوری حسابداری مدیریت عددی نسبت داده می‌شود و با توجه به این امتیاز شرکت‌ها به دو گروه دارای نوآوری‌های حسابداری مدیریت و فاقد این نوآوری‌ها تقسیم می‌گردند.

۵- فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش به منظور دستیابی به اهداف پژوهش سه فرضیه به شرح زیر ارائه شده است:

فرضیه اول- بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه دوم- بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده بازار رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه سوم- بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و سود باقیمانده رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۶- یافته‌های پژوهش

داده‌ها در بخش شاخص‌های مالی کمی بوده و بر اساس میانگین نتایج حاصله از طریق روش‌های آماری به بیان وجود یا عدم وجود رابطه میان استفاده یا عدم استفاده از نوآوری‌های حسابداری مدیریت و شاخص‌های مالی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. بر همین اساس در ابتدا از طریق آمار توصیفی، مشخصات نمونه آماری و توزیع فراوانی آن‌ها تعیین و استخراج گردد و سپس در سطح آمار استنباطی فرضیات مذکور مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. برای آزمون فرضیات پژوهش با توجه به سنجش رابطه بین متغیرها و نرمال نبودن متغیر وابسته از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

در این بخش توزیع آماری متغیرهای پژوهش در جداول ذیل آمده است.

جدول (۱) پارامترهای توصیفی حسابداری مدیریت

نواوری	فراوانی	درصد
حسابداری مدیریت		
دارد	۴۸	۶۵/۸
ندارد	۲۵	۳۴/۲
جمع	۷۳	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

براساس نتایج جدول (۱)، ۶۵/۸ درصد از شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از نوآوری‌های حسابداری مدیریت استفاده و ۳۴/۲ درصد استفاده نمی‌کنند. از این‌رو بیشتر اعضای نمونه دارای این نوآوری‌های اشاره شده در پژوهش حاضر بوده‌اند.

جدول (۲) پارامترهای توصیفی متغیرهای وابسته پژوهش

پارامتر	میانگین	میان	خطای معیار	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
سود باقیمانده	۱۸۵۶۹۴/۴۵	۵۴۶۷۲/۱۴	۴۸۲۴۹/۴۲	۴۱۲۲۴۳/۲۶	۵/۲۳	۳۳/۰۱
افزوده اقتصادی	-۵۱۲۸۱۲۰۲۸/۶۳	-۱۵۷۰۴۶۶۶/۷۱	۲۵۱۵۹۳۵۴۰/۹۲	۲۱۴۹۶۱۶۱۵۵/۹۵	-۶/۳۲	۴۲/۶۵
ارزش افزوده بازار	۶۲۲۸۵۱/۹۰	۱۵۶۵۸۷/۰۰	۲۱۷۳۱۷/۱۳	۱۸۵۶۷۵۸/۳۷	۳/۹۱	۱۷/۷۵

منبع: یافته‌های پژوهش

براساس نتایج جدول (۲)، میانگین نشان می‌دهد که به‌طور متوسط شرکت‌های عضو نمونه پژوهش دارای سود باقیمانده‌ای حدوداً برابر ۱۸۵۶۹۴ هستند. با توجه به اینکه انحراف ضرایب چولگی و کشیدگی توزیع بزرگ‌تر از قدرمطلق ۱/۹۶ است، بنابراین انحراف آن‌ها در مقایسه با توزیع نرمال شدید است و مشاهده دور افتاده از شاخص‌های مرکزی در بالای مقیاس اندازه‌گیری قرار گرفته و منحنی توزیع بلند است.

ارزش افزوده اقتصادی دارای چولگی منفی و کشیدگی مثبت است. با توجه به اینکه انحراف ضرایب چولگی و کشیدگی توزیع بزرگ‌تر از قدرمطلق ۱/۹۶ است، بنابراین انحراف آن‌ها در مقایسه با توزیع نرمال شدید است و مشاهده دور افتاده از شاخص‌های مرکزی در بالای مقیاس اندازه‌گیری قرار گرفته و منحنی توزیع بلند است. ارزش افزوده بازار نیز دارای چولگی و کشیدگی مثبت است. با توجه به اینکه انحراف ضرایب چولگی و کشیدگی توزیع بزرگ‌تر از قدرمطلق ۱/۹۶ است، بنابراین انحراف آن‌ها در مقایسه با توزیع نرمال شدید است و مشاهده دور افتاده از شاخص‌های مرکزی در بالای مقیاس اندازه‌گیری قرار گرفته و منحنی توزیع بلند است.

با توجه به نتایج آماره‌های توصیفی که در جدول بالا ارائه و تفسیر گردید، در این بخش نرمال بودن داده‌ها در جدول ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول (۳) آزمون نرمال بودن متغیرهای وابسته

پارامتر	میانگین	انحراف معیار	sig
سود باقیمانده	۱۸۵۶۹۴/۴۴۷	۴۱۲۳۴۳/۲۵۹	۰/۰۰۰
ارزش افزوده اقتصادی	-۵۱۲۸۱۲۰۲۰/۶۲۷	۲۱۴۹۶۱۶۱۵۵/۹۵۲	۰/۰۰۰
ارزش افزوده بازار	۶۲۲۸۵۱/۹۰۴	۱۸۵۶۷۵۸/۳۷۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

براساس نتایج جدول (۳)، مقدار معناداری برای هر سه متغیر کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که نشان دهنده نرمال نبودن داده‌های مربوط می‌باشد.

۱-۶- تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده اقتصادی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به اینکه مقدار معناداری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد یعنی سطح خطای محاسبه شده بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرضیه صفر در سطح ۰/۰۵٪ اطمینان تأیید شده و بنابراین می‌توان ادعا نمود که بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده اقتصادی (EVA) رابطه معنی داری وجود ندارد. مقدار ضریب همبستگی ۰/۰۴۹- می‌باشد که نشان دهنده ارتباط پایین و معکوس بین دومتغیر می‌باشد. نتایج به دست آمده در جدول (۴) بیان شده است.

جدول (۴) بررسی ارتباط بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده اقتصادی

ضریب اسپیرمن	حسابداری مدیریت			ارزش افزوده اقتصادی
	ضریب همبستگی			ارزش افزوده اقتصادی
	sig			ارزش افزوده اقتصادی
	Sig			ارزش افزوده اقتصادی
	۱/۰۰	۰/۰۴۹-	۰/۶۹۷	۱/۰۰
	۰/۶۹۷	۰/۰۴۹-	۰/۶۹۷	۱/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

فرضیه دوم: بین کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده بازار رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به اینکه مقدار معناداری کمتر از $0/05$ می باشد یعنی سطح خطای محاسبه شده کوچک تر از $0/05$ است، در نتیجه فرضیه صفر در سطح 95% اطمینان رد شده و بنابراین می توان ادعا نمود که میان کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده بازار (MVA) رابطه معنی داری وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی $-0/289$ می باشد که نشان دهنده ارتباط متوسط و معکوس بین دو متغیر می باشد. نتایج به دست آمده در جدول (۵) بیان شده است.

جدول (۵) بررسی ارتباط بین کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت

و ارزش افزوده بازار

ضریب اسپیرمن	حسابداری مدیریت	ضریب همبستگی	ارزش افزوده بازار
	$1/00$	sig	$-0/289$
	$0/013$	ضریب همبستگی	$1/00$

منبع: یافته های پژوهش

فرضیه سوم: میان کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت و سود باقیمانده رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به اینکه مقدار معناداری بیشتر از $0/05$ می باشد یعنی سطح خطای محاسبه شده بزرگ تر از $0/05$ است، در نتیجه فرضیه صفر در سطح 95% اطمینان تأیید شده و بنابراین می توان ادعا نمود که میان کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت و سود باقیمانده (RI) رابطه معنی داری وجود ندارد. مقدار ضریب همبستگی $-0/405$ می باشد که نشان دهنده ارتباط پایین و معکوس بین دو متغیر می باشد. نتایج به دست آمده در جدول (۶) بیان شده است.

جدول (۶) بررسی ارتباط بین کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت و سود باقیمانده

ضریب اسپیرمن	حسابداری مدیریت	ضریب همبستگی	سود باقیمانده
	$1/00$	sig	$-0/405$
	$0/704$	ضریب همبستگی	$1/00$

منبع: یافته های پژوهش

۷- نتیجه گیری و پیشنهادها

این پژوهش به بررسی رابطه میان سه شاخص ارزیابی عملکرد مالی شامل ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار، سود باقیمانده و کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت در شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. به این منظور ۷۳ شرکت مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. به منظور جمع آوری داده های مربوط به کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت از پرسشنامه (به صورت چک لیست بلی خیر در مورد وجود یا عدم وجود هر ابزار) استفاده شده و به منظور گردآوری داده های مربوط به محاسبه شاخص های مالی از صورت های مالی منتشره توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۰-۱۳۸۶ استفاده گردیده است.

نتایج تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده نشان می دهد که بین ارزش افزوده بازار و کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین بر اساس این نتایج میان ارزش افزوده اقتصادی، سود باقیمانده با کاربرد نوآوری های حسابداری مدیریت رابطه معنی داری وجود ندارد.

نظر به اینکه استفاده از ابزارهای حسابداری مدیریت بر تهیه دقیق تر اطلاعات حسابداری تأثیر دارد، استفاده از آنها ممکن است بر محاسبه شاخص های عملکرد نیز مؤثر باشد. به طور کلی انتظار بر آن است که نوآوری های حسابداری مدیریت بتواند در خلق ارزش سازمانی مشارکت نموده و از طریق فراهم سازی اطلاعات دقیق و مربوط و به موقع مدیران را در خلق ارزش افزوده اقتصادی بیشتر یاری رساند. از سوی دیگر این ابزارهای نوآورانه از طریق کمک به شناسایی فعالیت های فاقد ارزش افزوده و ائتلافها در سازمان به تولید ارزش سازمانی کمک خواهد کرد. اما در شرکت های نمونه بورس تهران این ارتباط مشاهده نمی شود. شاید علت آن را باید در عدم استفاده لازم مدیران علی رغم وجود و استقرار و هزینه نمودن برای این سامانه ها شناسایی نمود. به عبارتی ممکن است مدیران ارشد شرکت های ایرانی به اندازه کافی به این ابزارهای حسابداری مدیریت باور نداشته و آنها را در تصمیم گیری های خود مورد استفاده قرار نمی دهند. تنها ارزش افزوده بازار دارای رابطه با کاربرد نوآوری ها بود. با توجه به اینکه ارزش افزوده بازار یک شرکت تحت تأثیر عامل برون سازمانی به نام ارزش بازار سهام می باشد و درواقع متأثر از واکنش های بازار سرمایه به اطلاعات حسابداری منتشر شده توسط سازمان است و این اطلاعات نیز تحت تأثیر ابزارها و روش های مورد استفاده در تهیه آنها قرار دارند، بنابراین استفاده از نوآوری های حسابداری مدیریت بر ارائه دقیق این اطلاعات به بازار سرمایه تأثیرگذار

می‌باشد در نتیجه ابزارهایی که توسط مدیریت سازمان به کار می‌رود بر ارزش افزوده بازار تأثیر بیشتری می‌گذارند. به همین منظور می‌توان به بررسی رابطه متغیرهایی مانند سود خالص، سود پس از کسر مالیات، حقوق صاحبان سهام و ... که بر بیشتر شاخص‌های مالی ارزیابی عملکرد مؤثرند با کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت پرداخت که نتایج حاصل از آن ممکن است منجر به استفاده بیشتر از حسابداری مدیریت به منظور دستیابی به شاخص‌های عملکرد دقیق‌تر گردد و این خود منجر به تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تری توسط مدیران و سرمایه‌گذاران بالفعل و بالقوه در بازار سرمایه می‌گردد. بر اساس نتایج این پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

با توجه به عدم وجود رابطه معنی‌دار بین کاربرد نوآوری‌های حسابداری مدیریت و ارزش افزوده اقتصادی، پیشنهاد می‌شود مدیران شرکت‌ها تعهد سازمانی بیشتری در کاربرد این ابزارها در تصمیم‌گیری‌های منجر به خلق ارزش داشته باشند برای این منظور می‌توان اقدام به ایجاد طرح‌های آموزشی برای آشنایی مدیران ارشد و کارکنان با مفاهیم و ابزارهای حسابداری مدیریت و چگونگی کاربرد اطلاعات این ابزارها در تصمیم‌گیری نمود.

اجرای آزمایشی نوآوری‌های حسابداری مدیریت و بررسی تأثیر آن بر شاخص‌های مالی گوناگون نسبت به دوره‌های قبل به عنوان مثال سود باقیمانده.

بازنگری در سیستم حسابداری مدیریت شرکت‌ها و استفاده از ابزارهای نوین آن تا کاربرد نوآوری‌ها بیشتر در خلق ارزش افزوده بازار مؤثر واقع شوند.

۸- محدودیت‌های پژوهش

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر استفاده از ابزار پرسشنامه و مصاحبه در مورد اکتشاف به‌کارگیری نوآوری‌های حسابداری مدیریت است که متکی به گزارش فرد پاسخ دهنده در مورد بکارگیری آن نوآوری‌ها در شرکت مورد بررسی می‌باشد. در صورت استفاده از روش مشاهده مستقیم و واکاوی نوآوری‌ها شاید نتایج دقیق‌تری از کاربرد آن‌ها بتوان به دست آورد.

۹- منابع

- ۱- اسدی، غلامحسین، رضایی، مصطفی (۱۳۹۰)؛ "تأثیر پیاده‌سازی ارزیابی متوازن بر عملکرد بنگاه"، **تحقیقات حسابداری**، سال ۳، شماره ۱۰، صص ۵۶-۷۱.
- ۲- اعتمادی، حسین و زارعی، غلامرضا (۱۳۸۴)؛ "عوامل مؤثر بر لزوم استفاده از روش هزینه‌یابی بر مبنای هدف و مهندسی ارزش در صنعت خودروسازی"، **مجله اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز**، دوره ۲۲، شماره ۲، صص ۳۱-۴۴.

- ۳- اعتمادی، حسینی، دیانتی دیلمی، زهرا (۱۳۸۷)؛ "بررسی آثار فرهنگ سازمانی، مشارکت در بودجه‌بندی و سیستم‌های حسابداری مدیریت بر عملکرد مدیران"، **پژوهش‌های مدیریت در ایران**، دوره ۱۳، شماره ۴، صص ۶۰-۳۵.
- ۴- بیداقی، بابک (۱۳۸۸)؛ "هزینه‌یابی کیفیت و تأثیر آن در هزینه‌های سازمانی"، **مجله بندر و دریا**، شماره ۳۳، صص ۱۲۳-۱۱۸.
- ۵- پور موسی، علی‌اکبر (۱۳۸۸)؛ "مدیریت بر مبنای فعالیت‌ها"، **نشریه صنعت لا ستیک ایران**، شماره ۵، صص ۸۰-۷۴.
- ۶- حاجیه‌ها، زهره، مهدیه، احمدی (۱۳۹۳)؛ "ارائه به موقع صورت‌های مالی میان دوره‌ای: بررسی تأثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی**، سال پنجم، شماره ۲۰، صص ۱۴۹-۱۷۲.
- ۷- حیدری مهدی، دیدار حمزه، قادری، بهمن (۱۳۹۴)؛ "بررسی رابطه هزینه‌های نمایندگی با معیارهای ارزیابی عملکرد: رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری"، **فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی**، سال هفتم، شماره ۲۷، صص ۷۷-۱۰۱.
- ۸- خدای پور، احمد، طالبی، رقیه (۱۳۸۹)؛ "بررسی کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت توسط مدیران شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **مجله دانش حسابداری**، سال اول، شماره ۲، صص ۱۳۷-۱۱۷.
- ۹- دانش‌فرد، کرم الله، وحدانی، کاوه، آغاز، غسل (۱۳۸۹)؛ "بررسی نقش پیاده‌سازی کارت امتیاز متوازن در بهبود عملکرد سازمان"، **فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی**، سال چهارم، شماره ۲، صص ۷۲-۵۵.
- ۱۰- رهنمای رودپشتی، فریدون (۱۳۸۷)؛ حسابداری مدیریت راهبردی مبتنی بر مدیریت هزینه ارزش آفرین، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- ۱۱- رهنمای رودپشتی، فریدون و جلیلی، محمد (۱۳۸۸)؛ هزینه‌یابی هدف، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- ۱۲- شیندر، مک داول، ترجمه صدقی، روح‌اله (۱۳۸۲)؛ "آشنایی با برخی مفاهیم اساسی حسابداری مدیریت"، **مجله حسابرس**، شماره ۲۱، صص ۶۲-۵۸.
- ۱۳- کریمی، تورج (۱۳۸۵)؛ "مدل‌های نوین ارزیابی عملکرد سازمان"، **ماهنامه تدبیر**، شماره ۱۷۱، صص ۲۷-۲۲.

- ۱۴- محمدی الیاسی، قنبر، چیت ساز، احسان، گرامی، عباس (۱۳۸۹)؛ "شناسایی عوامل درون سازمانی مؤثر بر عملکرد شرکت‌های نوپا"، **اقتصاد و تجارت نوین**، سال ۶، شماره ۲۱-۲۲، صص ۲۷-۴۸.
- ۱۵- مهرانی، ساسان و ساییان، امیر (۱۳۸۸)؛ "رابطه ارزش افزوده اقتصادی و نسبت های مالی شرکت های تولیدی بورس اوراق بهادار تهران"، **فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی**، سال ۱۷، شماره ۵۲، صص ۹۳-۱۱۴.
- ۱۶- ودیعی، محمدحسین، رضوی راد، محمود (۱۳۸۷)؛ "بررسی اثر افزایش سرمایه بر ارزش افزوده بازار در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **مجله دانش و توسعه**، سال ۱۵، شماره ۲۳، صص ۱۹۱-۱۷۱.
- ۱۷- وکیلان آغویی، مهدی و همکاران (۱۳۸۸)؛ "بررسی رابطه بین ارزش افزوده اقتصادی و سود باقیمانده در پیش بینی سود هر سهم آتی"، **تحقیقات مالی**، دوره ۱۱، شماره ۲۷، صص ۱۱۱-۱۲۲.
- ۱۸- همت فر، محمود (۱۳۹۱)؛ "کاربرد الگوریتم ژنتیک ترکیبی و روش شبکه های عصبی در بهایابی بر مبنای فعالیت"، **فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی**، سال ۱۴، شماره ۱۶، صص ۱۳۶-۱۵۹.
- 19- Adams O. L. (1999); "A National Study of the Status of Managerial Accounting Practices in Higher Education Administration as Perceived by the Chief Financial Officers", Ph.D Dissertation.
- 20- Alexandru, Marian & Felicia (2010); "The Method of Standard Costing In public Management A possible And Necessary Option", **Theoretical and Applied Economics-Asociația Generală an Economistilor din România**, Vol. 5, pp1-28.
- 21- Amores-Salvadó, Javier, Martin-de Castro, Gregorio, José Emilio, Navas-López (2015); "The importance of the complementarily between environmental management systems and environmental innovation capabilities: A firm level approach to environmental and business performance benefits", **Technological Forecasting and Social Change**, Vol. 96, pp. 288-297.
- 22- Chenhall, R.H., (2005); "Integrative strategic performance measurement systems, strategic alignment of manufacturing, learning and strategic outcomes: An exploratory study". **Accounting, Organization and Society**, vol. 30, pp. 395-422.

- 23- Chiwamita, Pimsiri, Sven Modella & ChunLei Yanga (2014); "The Societal Relevance of Management Accounting Innovations: Economic Value Added and Institutional Work in the Fields of Chinese and Thai State-Owned Enterprises", **Accounting and Business Research**, Volume 44, Issue 2, pp. 144-180.
- 24- Cooper, R. (1995); *When Lean Enterprises Collide: Competing Through Confrontation*, Cambridge, MA, and Harvard Business School Press.
- 25- Datar, Srikant M., Foster, George. (2000); *Cost Accounting Ipe 10th Edition Cost Accounting: Study Guide (The Educational Technology Anthology Series)*, Pearson Education, Lincoln, LIN, United Kingdom.
- 26- Davis, S.Alberight, T. (2004); "An investigation of the effect of Balanced scorecard implementation on financial performance", **Management accounting Research**. Vol. 5, pp 151-184.
- 27- DeWet&Hall (2004); Concept of EVA&MVA, **Meditari Accountancy Research**, Vol.12, No.1, pp34-42.
- 28- Higgins, N.Huong (2008); "Forecasting Stock Price with The Residual Income Model", **Review of Quantitative Finance and Accounting**, Vol. 36(4), pp1-31.
- 29- Horngren, C.T, G.Foster, &S.M.Datar (2000); *Cost Accounting: A Managerial Emphasis*, 10Th Edition, Prentice hall, Upper saddle River, NJ USA.
- 30- Johnson, H. T. and R.S. Kaplan (1987); "Relevance Lost". **Accounting Horizons**, (December), pp110-116.
- 31- Johnson, H. T. and R.S. Kaplan (1987); *Relevance Lost: The Rise and fall of Management Accounting*, Boston: **Harvard Business School Press**.
- 32- Khajavi, Shokrollah and Nazemi, Amin (2006); "Innovation in Management Accounting: The Needs of World-Class Firms". Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=949200> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.949200>.
- 33- Muijen, J.V. (1999); "Organizational Culture: The Focus Questionnaire", **European Journal of work and organizational psychology**, No. 8, Vol.4, pp551-568.
- 34- Nevries, Pascal&Langfield-Smith, Kim&Sill, Frauke (2010); "The contribution of management accounting departments to firm

- performance”, **University of Witten/ Herdecke- Germany**, pp1-37.
- 35- Orelli, Rebecca Levy and Padovani, Emanuele and Katsikas, Epameinondas (2016); “NPM Reforms in Napoleonic Countries: A Comparative Study of Management Accounting Innovations in Greek and Italian Municipalities”. *International Journal of Public Administration*, Available at **SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2733404>**.
- 36- Panahian, Hossein (2003); “Application of Economic Value Added on Financial Decision-making”, **Capital journal**, No.3, pp73-76.
- 37- Quynhthu Nguyen (2011);”The Relationship between Corporate Culture and Use of Management Accounting Innovation in Vietnamese Companies: A Study of Techcom Bank”, Graduation project.
- 38- Sanford, B. (2007); “Innovation, Success and Failure in Public Management Research: Some Methodological Reflections”, **Public Management**, vol 25, No.3, pp3-17.
- 39- Shinder, M., & McDowell, D. (1999); “ABC, the balanced scorecard and EVA”, **Evaluation**, No.1vol. 2, pp 1-5.
- 40- Sink, D.S., Tuttle, T.C. (1989); *Planning and Measurement in Your Organisation of the Future*, Industrial Engineering and Management Press, Norcross, GA, pp. 170-84.
- 41- Stewart, G (1991). *The Quest for Value*. New York, NY: Harper Business.
- 42- Tandung Huynh, Guangming Gong, Anhtuan Nguyen. (2013); “Integrating Activity-Based Costing with Economic Value Added”, **Journal of Investment and Management**. Vol. 2, No. 3, pp. 34-40.
- 43- Wang, Shi Min Alex & Others, (2012); “Cost of Services And Quality: A Literature Reviw”, National Taiwan University.
- 44- Yazdani, Qanbar Ali, (2012); “Investigating The Cost Of Educating Per Study using Activity Based Costing(ABC) System In Islamic Azad University Qaemshahr Branch”, **American Journal Of scientific Research**, Vol.62. pp 55-91.